

ВИЗНАЧНІ ПОДІЇ**ЮВІЛЕЙ ДЕОНІЗІЇ КОВАЛИШИН**

25 січня 2007 р. виповнилося 70 років від дня народження та 50 років науково-дослідницької, педагогічної і громадської діяльності відомої вченої, кандидата сільськогосподарських наук, професора кафедри фізичної географії Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка Деонізії Ковалишин.

Деонізія Іванівна народилася у мальовничому містечку Подністровського Поділля – Скалі-Подільській в родині середнього достатку.

З 1943 по 1953 р.р. навчалась у Скала-Подільській середній школі, а в 1954 р. поступила на географічний факультет Львівського державного університету ім. І.Франка, який закінчила у 1959 році.

З 1957 по 1963 р.р. працювала у Грунтовій експедиції при Львівському відділенні Географічного товариства, спочатку техніком-грунтознавцем, а з 1960 р. – начальником

партії. Картувала ґрунтовий покрив у багатьох областях України, Вологодській області Росії, працювала над складанням районних ґрунтових карт.

У 1963 р. поступила в аспірантуру при Українському НДІ ґрунтознавства ім. О.Н.Соколовського (м.Харків) і у 1969 р. захистила кандидатську дисертацію на тему “Генетична й агрохімічна характеристика солодей заплавної Лівобережного лісостепу Української РСР” (науковий керівник – кандидат сільськогосподарських наук Г.С. Гринь).

З 1966 по 1971 р.р. працювала старшим науковим співробітником і відповідальним секретарем наукового збірника “Агрохімія і ґрунтознавство”. З 1971 по 1984 р.р. Деонізія Іванівна – старший науковий співробітник лабораторії ґрунтового покриття і картографії ґрунтів. Вивчала ґрунтовий покрив зони мішаних лісів (Полісся) України за програмою докторської дисертації.

У 1984 р. переїхала до Тернополя, де працювала спочатку на посаді доцента, а з 1994 р. і до сьогодні – професора кафедри фізичної географії.

Внесок Деонізії Ковалишин в географічну та сільськогосподарську науку, освіту справді вагомий. Наслідком її піввікової подвижницької праці на науковій ниві є опубліковані понад 120 друкованих робіт, серед яких – статті у наукових журналах, збірниках, матеріали численних наукових форумів, довідники, колективні монографії, навчальні посібники, авторське свідоцтво. Наукові інтереси ювілярки досить різнобічні – у Львівському університеті вона вивчала ґрунти Волинської, Львівської, Закарпатської, Полтавської областей України, Вологодської області Росії, в Українському НДІ ім. О.Н.Соколовського – солоді заплавної Лівобережного лісостепу, ґрунтовий покрив Українського Полісся, брала участь у розробці та впровадженні методичних положень щодо створення земельного кадастру України, в розробці номенклатури та класифікації ґрунтів України, підготовці польового визначника й атласу ґрунтів України, підготовці довідника з удобрення сільськогосподарських культур, займалась питаннями застосування інформаційних технологій щодо узагальнення й зберігання інформації про ґрунти України та ін. В Тернопільському педуніверситеті її дослідження були спрямовані на вивчення ґрунтового покриття Поділля, відстеження розвитку ерозійних процесів та їхнього впливу на погіршення властивостей ґрунтів у Тернопільській області, вивчення земельних ресурсів

області, ландшафтів Поділля, деяких теоретичних засад ґрунтознавства і фізичної географії, внеску українських вчених-ґрунтознавців у розвиток науки про ґрунти тощо. У цей час нею було підготовлено карту ґрунтів до навчально-краєзнавчого атласу Тернопільської області та карту ґрунтів України до навчального атласу України.

Головними її науковими здобутками є: розкриття генези солодей заплавних Лівобережного лісостепу та введення її у класифікацію ґрунтів України; розкриття сутності й спрямованості сучасного ґрунтоутворення в межах Українського Полісся і розробка еволюційних рядів ґрунтів цього регіону; виділення піщаних ґрунтів зандрових рівнин і борових терас рік Полісся та інших регіонів в окремий від дерново-підзолистих генетичний тип дерново-борових ґрунтів з поділом їх на підтипи; розкриття особливостей структури ґрунтового покриву Правобережного лісостепу і, зокрема, Поділля та шляхів її формування; обґрунтування і виділення на рівні підкласу лісокультурних відновлюваних ландшафтів, які формуються на місці раніше зруйнованих ерозією ландшафтів; означення генетичних горизонтів ґрунтів, удосконалення їхньої символіки і методики польового вивчення морфологічних ознак; трактування ґрунту як біокосного, системно організованого тіла, яке утворилося і динамічно розвивається у верхній, контактній з атмосферою, частині гідролітосфери внаслідок взаємодії органічної речовини з мінеральною в певних умовах клімату, рельєфу, часу і життєдіяльності людини і яке функціонує як нерозривна частка біосфери, забезпечуючи еволюцію життя на Землі, її прогресуючий характер; визначення об'єктів дослідження, чітке окреслення їх у просторі та формулювання предметів дослідження як у загальній, так в регіональній фізичній географії.

За час роботи на кафедрі фізичної географії Деонізія Іванівна освоїла і викладала курси фізичної географії материків та океанів, географії ґрунтів з основами ґрунтознавства, біогеографії, основ наукових досліджень і методів досліджень у фізичній географії. Лекції її відзначаються науковістю, дотичністю до сучасних наукових проблем як у фізичній географії, так і в ґрунтознавстві. Для забезпечення навчального процесу вона розробила навчальні та робочі програми названих курсів за блоково-модульною системою навчання, видала "Практикум з фізичної географії материків та океанів" (1996), методичні рекомендації до проведення лабораторних робіт з декількох дисциплін. Ювілярка була науковим керівником багатьох дипломних і магістерських робіт, окремі з них пізніше були опубліковані як посібники для вчителів середніх шкіл.

Працюючи у НДІ ґрунтознавства й агрохімії ім. О.Н.Соколовського, Деонізія Іванівна була членом союзної комісії з класифікації ґрунтів, членом Української координаційної ради з питань ґрунтознавства при Південному відділенні Академії сільськогосподарських наук СРСР, членом науково-технічної ради Міністерства сільського господарства Української РСР. В Тернопільському педуніверситеті вона організувала Тернопільське відділення товариства ґрунтознавців України і була його постійним головою.

Ювілярка провадила велику рецензійну роботу – нею прорецензовано десятки монографій, підручників, навчальних посібників, кандидатських і докторських дисертацій, авторефератів дисертацій, наукових статей.

Вона нагороджена пам'ятною медаллю, присвяченою 100-літтю видання книги В.В.Докучаєва "Руський чернозем", знаком "Відмінник народної освіти".

Постійний генератор наукових ідей, талановитий педагог і наставник молодих науковців та студентської молоді, палка шанувальниця української культурної спадщини, людина із загостреним відчуттям справедливості та активною громадянською позицією, цікава співбесідниця та завзята дискусантка – Деонізія Іванівна без перебільшення є душею кафедри фізичної географії. Вона і зараз сповнена життєвим оптимізмом та творчими задумками. То ж з роси і води Вам, Деонізіє Іванівно, довгих літ життя і міцного здоров'я.

Колектив географічного факультету